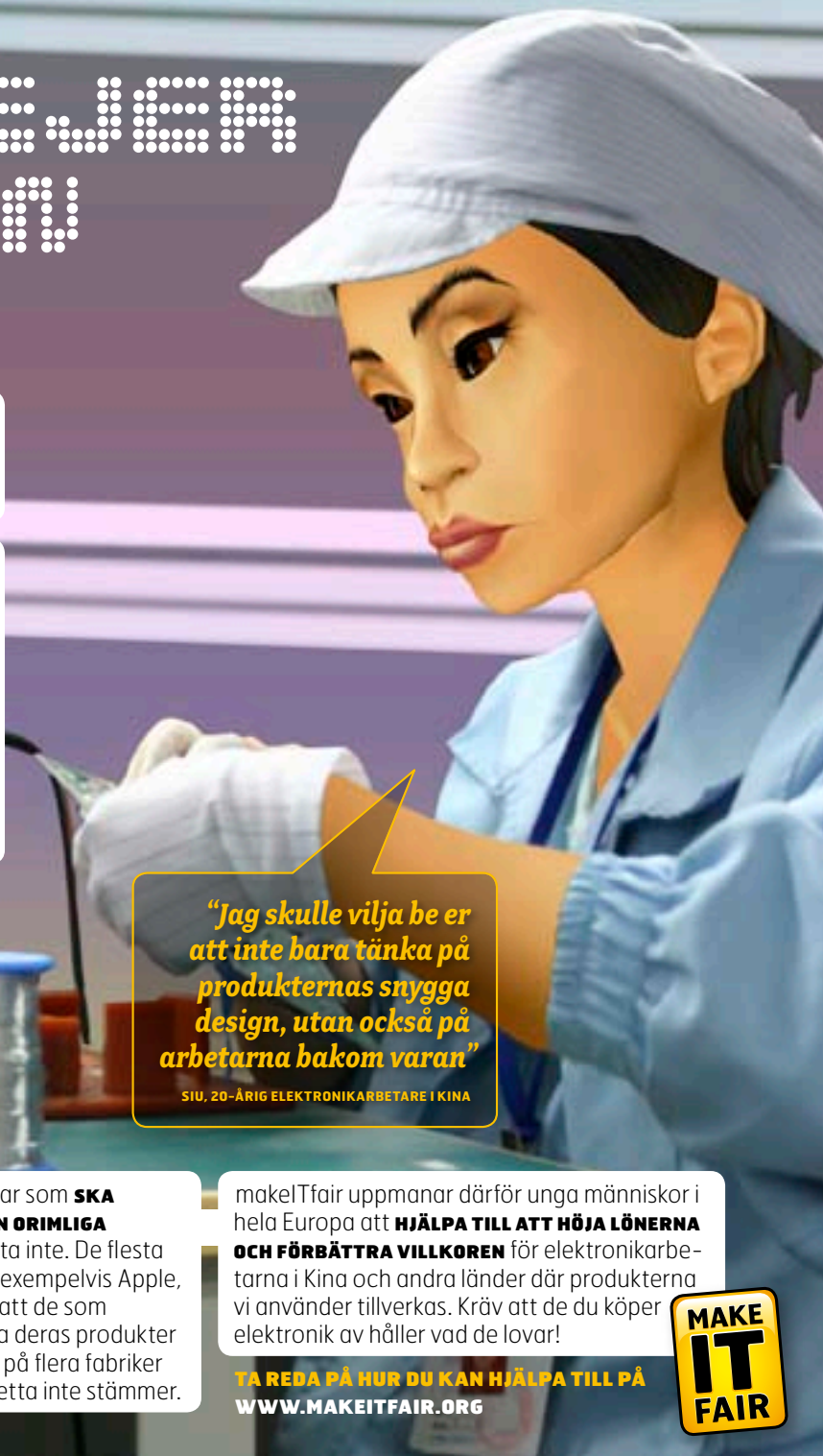

Varje gång du mobil

Chansen är stor att **DIN MOBIL ÄR GJORD I KINA**. Hälften av alla mobiltelefoner tillverkas där – precis som många datorer, MP3-spelare och spelkonsoler.

MILJONTALS KINESER har flyttat från Kinas fattigare delar till städerna i södra Kina där elektronikfabrikerna ligger för att jobba. De flesta som kommer för att jobba i fabriken är lågutbildade unga tjejer mellan 16 och 30 år. De har lämnat sina hem för att tjäna pengar och för chansen till ett självständigt liv – men många av dem **FÅR BARA UT CIRKA FYRA KRONOR I TIMMEN** i en region där en flaska duschkräm kostar 17 kronor. Fabriksarbetarna jobbar ofta 10 till 12 timmar om dagen, sex till sju dagar i veckan, med att tillverka delar som köps av elektronikföretag som Nokia och Samsung.

Lönen för normal heltid räcker knapp till att leva på – trots att de flesta elektronikarbetare bor billigt i tränga sovsalar som fabriken äger. För att kunna spara pengar till studier eller hjälpa sina fattiga familjer där hemma måste många jobba upp till **150 TIMMAR ÖVERTID VARJE MÅNAD**.

Om arbetarna gör misstag, eller klagar på arbetstempot, riskerar de avdrag på lönen eller till och med sparken. Det är svårt för dem att klaga eller protestera eftersom **ÖBEROENDE FACKFÖRENINGAR ÄR FÖRBJUDNA** i Kina.

I Kina finns det flera lagar som **SKA SKYDDA ARBETARE FRÅN ORIMLIGA VILLKOR** men de följs ofta inte. De flesta elektronikföretag, som exempelvis Apple, lovar oss konsumenter att de som arbetar med att tillverka deras produkter ska behandlas väl, men på flera fabriker berättar arbetare att detta inte stämmer.

“Jag skulle vilja be er att inte bara tänka på produkternas snygga design, utan också på arbetarna bakom varan”
SIU, 20-ÅRIG ELEKTRIKARBETARE I KINA

makeITfair uppmanar därför unga människor i hela Europa att **HJÄLPA TILL ATT HÖJA LÖNERNAS OCH FÖRBÄTTRA VILLKOREN** för elektronikarbetarna i Kina och andra länder där produkterna vi använder tillverkas. Kräv att de du köper elektronik av håller vad de lovar!

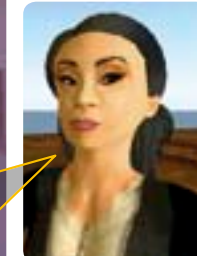
TA REDA PÅ HUR DU KAN HJÄLPA TILL PÅ WWW.MAKEITFAIR.ORG

Långa dagar, låga löner

Varje dag jobbar 20-åriga Siu **10 TILL 11 TIMMAR I EN FABRIK** nära staden Shenzhen i södra Kina. Fabriken tillverkar laddare för elektronikjättar som Nokia, Motorola, LG och Samsung.

“När skiftet är över är jag väldigt trött både fysiskt och psykiskt på grund av det höga arbetstempot. Samtidigt känns arbetet tråkigt och meningslöst”, säger Siu.

SIU HAR BETT OSS ATT INTE ANVÄNDA HENNES RIKTIGA NAMN ELLER FOTO EFTERSOM HON ÄR RÄDD FÖR ATT FÖRLORA JOBBET OM HON KRITISERAR SIN ARBETSGIVARE.

Men efter ett tag blev hon sjuk och var tvungen att betala en massa pengar för mediciner och vård, upp till 80 procent av hennes lön. Siu har fått **ONT I ÖGONEN OCH KÄNNER SIG OFTA YR** och hon har fått problem med sömnen på grund av att hon jobbat mycket nattschift.

Om Siu inte jobbar övertid har hon inte råd att skicka hem, eller spara, några pengar – trots att hon **BOR BILLIGT I EN SOVSAL MED SJU ANDRA TJEJER**.

Hennes jobb är att sätta klisterlappar på 855 mobiladdare i timmen. Om hon inte hinner det måste hon fortsätta jobba utan betalt tills kvoten är uppfylld. Det är ett stressigt och enformigt jobb och när företaget har stora beställningar jobbar hon mycket övertid. Förra året jobbade Siu **SJU DAGAR I VECKAN I TRE MÅNADER**.

Siu lämnade sin hemby när hon var 18 år och började jobba på fabrik. Först skickade hon hem pengar till sin familj för att hjälpa till att **BETALA FÖR HENNES YNGRE BRORS SKOLGÅNG**.

Siu uppmanar unga människor att **BLI AKTIVA I MAKEITFAIRS KAMPANJ** för att förbättra livet för elektronikarbetarna och se till att de får rättvisa löner.

Alla vill ha den senaste mobilen, laptopen eller ipoden. Har du någonsin tänkt på hur de som tillverkar elektronikprylarna har det?

Hon kämpar för arbetarnas rättigheter

Jenny bor i Hongkong och **HAR ARBAT FÖR ATT SKAPA BÄTTRE FÖRHÅLLANDEN FÖR FABRIKSARBETARE SOM SIU SEDAN HON LÄSTE PÅ UNIVERSITETET**. Då gick hon med i en organisation som heter SACOM som började uppmärksamma elektronikbranschen efter att det avslöjats att arbetare vid en fabrik som tillverkar kamerainser till mobiltelefoner blivit förgiftade.

JENNY

Hur kan fabriksarbetare som Siu förbättra sina villkor?

Enskilda arbetare riskerar att bli av med sina jobb om de klagar och påpekar vad som är fel – men **OM DE AGERAR TILLSAMMANS MED ANDRA KAN DE SKAPA FÖRBÄTTRINGAR**. En arbetare kan till exempel skriva ett brev, samla in underskrifter från kollegor och lämna dem till fabriksledningen. Om detta inte hjälper kan de vända sig till en journalist eller en organisation och be om hjälp.

Vad kan stora elektronikföretag som Sony Ericsson och Apple göra för att förbättra villkoren för fabriksarbetarna?

De stora köparna har ansvar för att kontrollera arbetsvillkoren hos sina leverantörer i Kina och i andra länder. De bör också gå ett steg längre och göra leverantörerna medvetna om arbetarnas rättigheter. Och ändå viktigare – göra klart att **ARBETARNA BÖR HA RÄTT ATT ORGANISERA SIG** så de kan förhandla med arbetsgivaren och själva skydda sina rättigheter.

Hur gör arbetarna i Kina sina röster hörda?

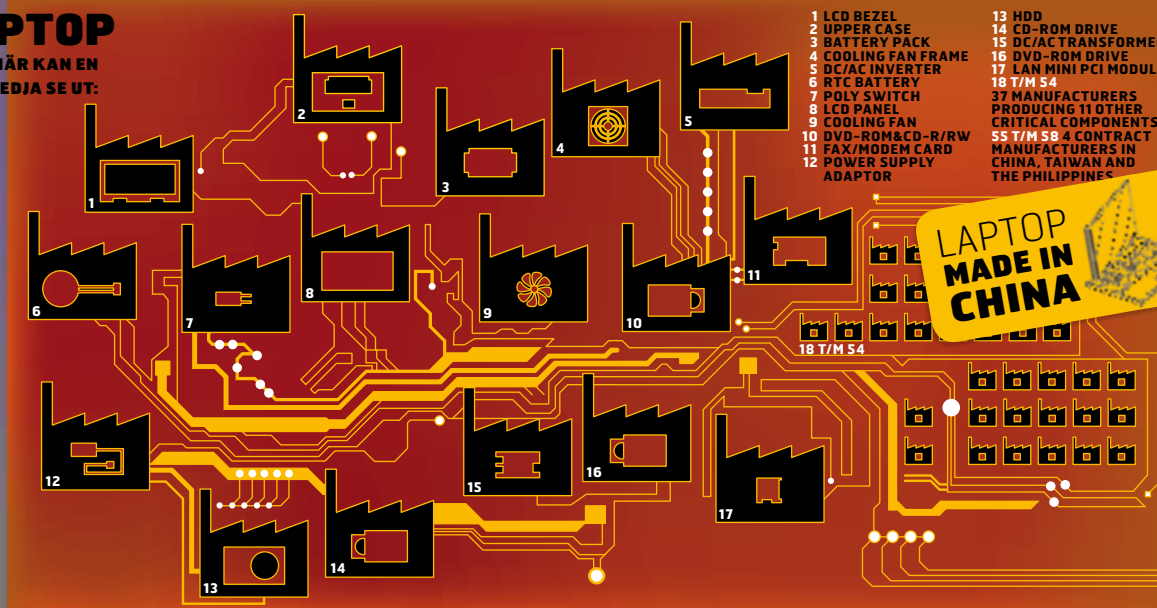
Fria fackföreningar är förbjudna men **ALLT FLER FABRIKSARBETARE VÅGAR NUMERA PROTESTERA** öppet. Exempelvis gick över 18 000 anställda vid elektronikfabriken Friwo, i Shenzhen i södra Kina, ut i strejk i augusti 2007 och krävde högre löner och bättre arbetsvillkor.

Vad kan unga människor i Europa göra för att hjälpa till?

Ni kan kräva att de stora elektronikföretagen verkligen tar sitt ansvar och gör det de själva lovat för att förbättra arbetsvillkor och miljö hos deras leverantörer. Ni kan också stödja arbetarna genom att be om mer information om var - och under vilka villkor - de mobiler eller Mp3-spelare ni köper är tillverkade och **KRÄVA PRODUKTER SOM ÄR PRODUCERADE PÅ ETT SCHYST SÄTT**.

58 FABRIKER BAKOM 1 LAPTOP

SÅ HÄR KAN EN PRODUKTIONSKEDJA SE UT:

INGEN LÖN FÖR MÖDAN

OM MAN FRÅGAR KINESISKA FABRIKSARBETARE VAD DE HELST VILL FÖRÄNDRA SVARAR DE DEN LÅGA LÖNEN. Regeringen har slagit fast en minimilön – det minsta en person får tjäna i månaden – men den går knappt att leva på trots att den höjdes under 2008. Elektronikarbetarna i södra Kina tjänar nu mellan 770 och 1000 kronor i månaden om de jobbar heltid. Men den lönen räcker inte för att exempelvis hyra ett eget rum – absolut inte en lägenhet – eftersom priserna i detta område är skyhöga. Det innebär att arbetarna måste bo i sovsalar på fabriksområdena där mat serveras gratis eller billigt.

makeITfairs undersökningar visar att arbetarna jobbar **UPP TILL 12 TIMMAR OM DAGEN**, med max en dag ledigt i veckan, för att kunna spara pengar till en utbildning eller för att kunna gifta sig och någon gång få chans att bo själva. Många unga arbetare luras också av fabriken och får inte ut rätt lön. makeITfairs intervjuer avslöjade ett fall där ungdomar jobbade hela 80 timmar i veckan, men bara fick ut två tredjedelar av den lön de hade rätt till.

makeITfair

Bakom varje mobiltelefon och dator döljer sig en lång kedja av leverantörer. De elektronikföretag vars logga sitter på din dator, som Acer, Dell eller Fujitsu Siemens, tillverkar ofta inte själva sina produkter utan köper delar från en rad olika fabriker som ibland också tillverkar hela produkten.

makeITfair är en kampanj som drivs av en grupp europeiska organisationer som vill utmana orättvisa förhållanden inom elektronikbranschen. Vi hoppas att unga människor i hela Europa ska hjälpa oss att sätta press på de stora elektronikföretagen så att fabriksarbetare som Siu får en lön som de kan leva på.

De flesta av de stora elektronikföretagen har antagit vissa regler för att se till att arbetarnas rättigheter respekteras men få förbättringar har skett på fabriksgolvet. En stor del av företagens leverantörer kontrolleras aldrig och arbetarnas rättigheter kränks – trots att deras insats i tillverkningen av vår elektronik är oersättlig.

Elektronikföretagen förhandlar stenhårt om priset vilket pressar leverantörerna. För att kunna konkurrera i den globala ekonomin försöker fabriksägarna därför att tillverka till lägsta möjliga pris. Även vi konsumenter runt om i världen lockas av låga priser, men kravet på billig elektronik får konsekvenser för fabriksarbetarna i Kina.

Vill du hjälpa till? Riv loss och skicka in det bifogade vykortet. Fair Trade Center ser till att mobilföretagen får ditt meddelande.

www.makeITfair.org

“Bli aktiv i makeITfair!”

SKICKA TILL:
Fair Trade Center
Magnusladulösgatan 24
118 60 Stockholm
www.fairtradecenter.se

Denna publikation har producerats med ekonomiskt stöd av EU-kommissionen, som dock ej tar ställning till skriftens innehåll. För innehållet ansvarar Fair Trade Center och den nederländska organisationen SOMO.